

การสำรวจพืชสมุนไพรท้องถิ่นภาคใต้ตอนบนเพื่อการใช้ประโยชน์ทางยา

The Survey Local Herbal Plants in the Upper Southern, Thailand for the Medicinal Utilization

สุธีรา ภาวรัตน์^{1*}, จินตนาพร โครตสมบัติ¹, อรุณทัย ชาววา², สมคิด ดำน้อย³, อัญชลี ม่านทอง⁴, อุดมพร เสือมาก⁵,
สุพinya จันทร์มี⁶, อาพร คงอิสโร⁷, บรรเจิด พูลศิลป์⁸, ภาวิณี คามวุฒิ⁹, หทัยกาญจน์ สิทธา⁶, นิภาภรณ์ ชูสินวน⁶,
อัจฉรา ทองสวัสดิ์⁵, สุภาพร ขุนเสถียร¹, เพ็ญติมาศ กระมุท¹, อรสิริ ดำน้อย¹⁰, สังวาล จันทาสี¹⁰
Suteera Thawornrat^{1*}, Jintanaporn Khodsombut¹, Aroonothai Sawwa², Somkit Damnoi³,
Unchalee Manthong⁴, Udompon Searmak⁵, Supinya Junmee⁶, Arporn Kongisro⁷, Banjerd Poonsin⁸,
Pawinee Kamwut⁹, Hathaikhan Shittha⁶, Nipabhorn Chusinuan⁶, Atchara Thongsawat⁵,
Supaporn Khunsathan¹, Pentimas Kramut¹, Onsiree Domnoi¹⁰, Sangval Chanthasee¹⁰

บทคัดย่อ

การสำรวจพืชสมุนไพรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ภาคใต้ตอนบนเพื่อการใช้ประโยชน์ทางยา ดำเนินการระหว่างปี 2563 - 2564 มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อสำรวจชนิด สรรพคุณทางยา ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในพื้นที่ ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ผลิต ผู้ใช้ประโยชน์ และผู้ให้บริการ จำนวน 120 ราย และ 2. เพื่อตรวจสอบสารสำคัญ และลำดับนิวคลีโอไทด์เบื้องต้นของพืชสมุนไพรท้องถิ่นบางชนิด พบว่า พื้นที่ภาคใต้ตอนบนมีการใช้พืชสมุนไพรเป็นยาสำหรับสุขภาพภายใน 40 ชนิด ภายนอก 1 ชนิด และทั้งภายในภายนอก 11 ชนิด พบสารสำคัญ 11 ชนิด คือ total triterpenoids (หนุมานประสานกาย), total flavonoids (ชาพระ), total phenolics (ว่านหอมแดง), andrographolide (ฟ้าทะลายโจร), total curcuminoid (ขมิ้นด่าง), β -sitosterol (กระป๋องเจ็ดตัว), myristicin (จันทน์เทศ), terpinene-4-ol (เปราะหอม), total glucan, β -glucan และ α -glucan (เห็ดแครง) พบว่าค่าเบสของลำดับนิวคลีโอไทด์พืชสมุนไพรสามารถตรวจสอบได้ด้วยไพรเมอร์อิน ITS และ rpoC1 และมีขนาดเท่ากับ 500-700 และ 500 ตามลำดับ สำหรับข้อจำกัดของการผลิตและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรในพื้นที่ 3 ลำดับต้น คือ วัตถุประสงค์หายาก (39.17%) ด้านความสะอาดและการปนเปื้อน (34.17%) และข้อมูลผลข้างเคียงกับร่างกาย (32.00%) ส่วนข้อเสนอแนะเสนอให้มีการศึกษาพร้อมประชาสัมพันธ์ข้อมูลทางการแพทย์เพิ่มขึ้น สูงถึง 52.50% ตามด้วยเพิ่มช่องทางการตลาดและตลาดรับซื้อประจำ (40.83%) เป็นต้น ซึ่งจากข้อมูลการวิจัยนี้สามารถใช้สำหรับการพัฒนานวัตกรรมการผลิตและการใช้ประโยชน์ได้ เป็นข้อมูลทางเลือกสำหรับการรักษาสุขภาพและเพิ่มรายได้ รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้เกิดการห่วงหาพันธุพืชสมุนไพรในพื้นที่ได้ต่อไป

คำสำคัญ: สมุนไพร ภูมิปัญญา สารสำคัญ พันธุกรรม

¹ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 7 จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84340

² สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ จังหวัดกรุงเทพฯ 12110

³ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูงเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57180

⁴ ศูนย์พัฒนาการเกษตรภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ 33140

⁵ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรชุมพร จังหวัดชุมพร 86140